

N:o 11.

Ank. till Riksd. kansli den 15 febr. 1892, kl. 12 midd.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion angående inrättande af häradsstyrelser.

Till lagutskottets handläggning har Andra Kammaren hänvisat en inom nämnda kammare af herr *P. Ersson* i Vestlandaholm afgifven motion, n:o 156, deri motionären förnyat sin vid 1890 års Riksdag gjorda framställning om införandet af särskild kommunalrepresentation för häradet eller s. k. häradsstyrelse.

I sådant hänseende har motionären nu föreslagit, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och om möjligt för nästa Riksdag framlägga förslag till lag, innefattande föreskrifter, i kraft af och i enlighet med hvilka en häradsmenighet må kunna sjelf besluta i sina egna angelägenheter samt genom en häradsstyrelse sjelf handhafva förvaltningen af sin ekonomi».

Jemte det motionären, hvilkens ofvanberörda, vid 1890 års riksdag väckta motion, innefattande ett fullständigt förslag till författning i ämnet, blef af utskottet i dess utlåtande n:o 31 vid nämnda riksdag enhälligt afstyrkt och af båda kamrarne afslagen, i sin nu väckta motion underkastar utskottets nyssberörda utlåtande en temligen utförlig kritik, deri han sökt ådagalägga ohållbarheten af de skäl, på hvilka utskottet grundade sin afstyrkande hemställan, anför motionären tillika såsom stöd för det förslag, han denna gång framställt, hufvudsakligen följande:

Det vore visserligen i lag bestämdt, att häradsborna sjelfva eller genom socknevis utsedda ombud skulle dels inför kronofogden, dels

inför häradsrätten och dels inför Konungens befallningshafvande *höras* i de olika frågor, som rörde häradet, men någon *beslutanderätt* finnes icke häradet i lag medgifven. Staden hade sin allmänna rådstuga, sina stadsfullmäktige och sin magistrat; socknen hade sin kommunalstämma, sina kommunalfullmäktige och sin kommunalnämnd; länet hade sitt landsting och sitt hushållningssällskap, men häradet hade ingen motsvarighet till allt detta. Hvarför skulle emellertid denna kommun vara beröfvad all möjlighet att i laga ordning besluta om sina angelägenheter, all rätt att själf förvalta sin ekonomi? Både billighet och ändamålsenlighet syntes fordra, att häradets gemensamma angelägenheter af häradet själf handhades, så att en fråga rörande häradet kunde, efter möjligen erforderlig förberedande behandling af häradsstyrelse, efter lagbestämd röstgrund afgöras af häradsborna själfva å en häradsstämma, och så att en häradsstyrelse finge ombesörja verkställigheten af häradsstämmans beslut, hafva tillsyn å vården och förvaltningen af häradets gemensamma angelägenheter o. s. v.

Än ytterligare borde betonas, att för närvarande intet lagrum angäfvde, hvilket värde skulle tillmätas ett sockenombuds vid sammanträde inför Konungens befallningshafvande, domhafvande eller kronofogde afgifna röst, att för närvarande ingen lagbestämmelse hindrade en nära platsen för ett dylikt sammanträdes hållande belägen sockens invånare att i mängd infinna sig vid sammanträdet och derigenom i otillbörligt hög grad göra sina åsigter derstädes gällande gent emot ett fåtal ombud från mera aflägsset belägna socknar inom häradet, samt att för närvarande antalet ombud från hvarje socken icke vore på något sätt begränsadt i förhållande till socknens folkmängd, utan att en socken egde utse huru många ombud som helst — allt omständigheter, som enligt motionärens mening mana till lagstiftning för en i detta afseende försummad kommun, häradet.

Då dessutom nu, enligt lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891, vägstyrelser komme att inrättas, i regel en inom hvarje härad, syntes motionären, att man lämpligen kunde, der härad vore väghållningsdistrikt, öfverlemna åt en blifvande häradsstyrelse de åligganden, som enligt nämnda lag tillkomme häradets vägstyrelse, eller med andra ord låta vägstyrelsen gå upp i häradsstyrelsen. Och med hänsyn till möjligheten och, ännu mera, lämpligheten af en dylik anordning funne motionären tidpunkten nu vara gynnsammare än någonsin förut för inrättande af häradsstyrelser.

Efter en erinran, huru som införandet af en särskild kommunalrepresentation för härad eller tingslag varit ifrågasatt inom den komité, som afgaf förslag till nu gällande kommunallagar, likasom ock under ärendets behandling hos rikets ständer, ehuru på båda ställena utan framgång, äfvensom att sedermera inom Riksdagen vid flera tillfällen, senast vid 1881 års riksdag, röster, städse likväl utan framgång, höjts för en sådan anordning som med motionärens framställning afsåges, anförde utskottet i sitt förenämnda utlåtande n:o 31 vid 1890 års riksdag, huru som utskottet, i likhet med utskottet vid 1881 års riksdag, allt fortfarande funne en särskild kommunalrepresentation obehöflig, ja, till och med skadlig. Obehöflig syntes nemligen saken, om man närmare betraktade de administrativa och ekonomiska åligganden, till hvilka härad vore förbundet.

De viktigaste af *de häradena ålagda besvär* torde vara: dels bygande och underhåll af tingshus och häradsfängelse (B. B. 26: 4) samt af gästgifvaregård (B. B. 28: 2) — hvilket senare stadgandes tillämpning dock enligt § 60 i kongl. stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878 tills vidare hvilade — dels ock anläggande af lands- och häradsvägar, der sådana funnos erforderliga, och deras underhåll sommar- och vintertiden, med ty åtföljande skyldighet att bygga och underhålla broar, uppsätta och underhålla milstenar och visare samt verkställa snöplogning (B. B. 25).

Till *ärenden, som i öfrigt hörde till häradsmenighets handläggning och utförande*, torde kunna räknas: vården och tillsynen öfver härads skogsallmänningar och hushållningen med dem, begagnande af allmänningsfisken, anstalter för rofdjurs dödande, öfverenskommelse rörande snöploglag, användningar af häradets saköresmedel, lönande af häradstjenare samt understundom föreningar om brandstods utgörande.

Till hjälp vid sina ekonomiska angelägenheter ombesörjande hade häradena slutligen att använda vissa *inkomster*, hufvudsakligen bestående af häradsallmänningarnes afkastning, af väg-, bro- och färgpenningar i vissa fall samt af ersättning för mistade andelar i böter.

Beträffande dessa häradernas administrativa och ekonomiska åligganden, borde det ej undgå uppmärksamheten, att *besvären* vore grundade på allmän lag och häradena förpligtade att dem fullgöra till det mått och i den ordning, som uti lagen bestämdes. I fråga om dessa syntes följaktligen en häradsrepresentation vara obehöflig. Hvad anginge häradernas öfriga angelägenheter, så skulle för häradsallmänningarna enligt förordningen den 29 juni 1866 särskild allmänningsstyrelse utses, och för de återstående angelägenheter, hvilka fordrade mera oaf-

bruten tillsyn, torde, såsom ock vanligen vore förhållandet, ombesörjandet lämpligast ske af särskilda styrelser eller för ändamålet utsedde komiterade. De beslut eller yttranden af häradsborna, som i öfrigt kunde erfordras, vore merendels af tillfällig natur och syntes hädanefter som hittills kunna med minsta omgång och olägenhet fattas eller gifvas inför häradsrätten eller Kongl. Maj:ts befallningshafvande medelst särskildt för hvarje tillfälle valda sockneombud, hvilka hade närmare kännedom om det ärende, de skulle behandla, och af sina kommittenter kunde erhålla efter förhållandena lämpade instruktioner.

Införandet af en särskild häradsrepresentation skulle dessutom i flera afseenden kunna verka skadligt.

Många om icke de flesta af de ärenden, som skulle af denna representation handläggas, vore af den beskaffenhet, att de endast rörde egare eller innehafvare af i mantal satt jord; och att en representation, utsedd jemväl af andra, än sådana egare eller innehafvare, skulle besluta om kostnader, som drabbade dessa allena, samt sköta angelägenheter, som ensamt rörde dem, kunde icke tillstyrkas. Flera af de ofvan såsom ofta för häradet gemensamma uppräknade bestyr rörde ock på flera orter endast delar af häradet (tingslaget) eller andra af härads- eller tingslagsindelningen oberoende samfälligheter. Så vore t. ex. ofta fallet med indelning till brounderhåll, snöploglag o. s. v. I så fall kunde det icke vara lämpligt, att beträffande dessa häradets (tingslagets) representation i sin helhet skulle besluta.

Vidare skulle den skadliga följd kunna uppstå af en särskild häradsrepresentation, att dels denna lätteligen kunde råka i flerehanda svårlösta kollisioner med vederbörande landsting, dels ock blotta tillvaron af en sådan kunde förlamande inverka å landstingets omsorger för landstingsområdets olika delar, enär dessa hvar för sig ju egde sina egna målsmän med fristående beslutanderätt.

Slutligen hade genom kungörelsen den 30 april 1881 i icke obetydlig mån vunnits de fördelar, som med förslaget om särskilda häradsstyrelser åsyftades.

Den granskning, motionären i sin nu väckta motion, till hvilken utskottet i sådant hänseende hänvisar, låtit berörda utlåtande undergå, har icke förmått rubba utskottets öfvertygelse om obehöfligheten af en särskild häradsstyrelse med den af motionären föreslagna kompetens.

Såvidt utskottet har sig bekant, har i allmänhet någon svårighet

icke mött för häradena att genom ombud från de särskilda sockenkommunerna, för visst eller vissa ändamål tillsätta komiterade med mer eller mindre vidsträckt magtbefogenhet eller på annat sätt handhafva sina jemförelsevis få gemensamma angelägenheter. Motionären framhåller såsom en betänkelig brist i bestående förhållanden, att bestämd föreskrift saknas rörande den röstgrund, som vid häradets gemensamma rådplågningar och beslut skall tillämpas, men utskottet vill dervid erinra, att den anmärkta omständigheten icke bör kunna vålla några svårigheter, allenast, på sätt motionären för öfrigt sjelf antydt, nödig hänsyn tages till den föreliggande frågans beskaffenhet, så att, der denna t. ex. gäller en gemensam utgift, röstgrunden får sammanfalla med den grund, efter hvilken de särskilda kommunerna inom häradet hafva att deltaga i sådan utgift; och om någon gång med åsidosättande af denna regel en oriktig röstgrund blifvit tillämpad, lär det icke innefatta giltig anledning till vidtagande af någon åtgärd från lagstiftningens sida, helst rättelse af en förelupen felaktighet i nu berörda hänseende i hvarje fall utan svårighet torde stå att vinna. Slutligen må anmärkas, huru som den omständighet att häradets tvifvelsutänktigaste angelägenhet, väghållningen, genom en ny väglag numera blifvit fullständigt ordnad och att enligt samma lags organisationsföreskrifter det hädanefter skall tillkomma en i regel för hvarje härad utsedd vägstyrelse att ombesörja verkställigheten af vederbörandes beslut rörande väghållningen — långt ifrån att såsom motionären förmenat göra den reform, han förordat, mera önskvärd — fast hellre måste i väsentlig mån förringa det värde, motionären velat ur praktisk synpunkt tillmäta den samma.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, föranlåtes utskottet hemställa,

att motionen icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 februari 1892.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.